

РОЗДІЛ 6 ПРАВО

УДК 351:328.185

DOI <https://doi.org/10.51547/ppp.dp.ua/2024.2.19>

Бондаренко Ольга Сергіївна,

доктор юридичних наук, доцент,

завідувач кафедри кримінально-правових дисциплін та судочинства

Сумського державного університету

ORCID ID: 0000-0002-2288-1393

Тимошенко Олена Олександрівна,

аспірантка кафедри кримінально-правових дисциплін та судочинства

Сумського державного університету

ORCID ID: 0000-0002-9399-3368

ПРОТИДІЯ КОРУПЦІЇ ЯК НЕОБХІДНА УМОВА ЕФЕКТИВНОЇ ПІСЛЯВОЄННОЇ РЕКОНСТРУКЦІЇ УКРАЇНИ¹

COUNTERING CORRUPTION IS A NECESSARY CONDITION FOR THE EFFECTIVE POST-WAR RECONSTRUCTION OF UKRAINE

У статті розглядається проблематика поширених корупційних практик та способів протидії їм у контексті відбудови України після руйнувань, завданих збройним конфліктом. Предметом розгляду є детермінанти, що сприяють виникненню та поширенню корупції в різних сферах суспільного життя, особливо в тих, що передбачатимуть значне державне фінансування у період післявоєнної відбудови. Увагу приділено необхідності подолання наслідків війни, що потребує залучення значних ресурсів, які можуть стати об'єктом зловживань та нецільового використання.

Наводиться аналіз застосованих законодавчих норм, покликаних забезпечити прозорість, публічність та підзвітність процесів відновлення держави після воєнних руйнувань. Акцентовується увага на принципах належної адміністративної процедури, керованої нормами адміністративного права, що регламентує відносини між державою та громадянами у сфері державного управління. Розглядається принцип змагальності сторін та дотримання засад рівності та справедливості, закріплені в адміністративно-процесуальних нормах, що регулюють усі аспекти адміністративного судочинства.

Зазначається, що у світлі нової редакції процесуального законодавства та стандартів правової доктрини істотно відновлено використання широкого категоріального апарату, що становить підґрунтя наукового дискурсу з метою забезпечити правовий аналіз від вузькогалузевого тлумачення та спрямувати в русло принципів, що відображають дух доби. Автори підкреслюють, що ця нормотворча реформа органічно пов'язує юридичну науку з правовою реальністю як суцільним буттєвим простором, де безпосередньо реалізовується право.

Доведено, що забезпечення процесів відновлення України від корупційних ризиків у післявоєнний період вимагає комплексного підходу на різних рівнях державного управління та суспільного життя. Адже, лише комплексний, системний підхід на всіх рівнях суспільства та держави здатний створити атмосферу нетерпимості до корупції під час відбудови країни, забезпечивши прозорість, підзвітність та відповідальність у використанні ресурсів.

Ключові слова: детермінанти корупції, корупція в сфері суспільного життя, відбудова України, післявоєнний стан.

The article explores the issues of widespread corrupt practices and ways to counteract them in the context of Ukraine's reconstruction after the destruction caused by armed conflict. The subject of the study is the determinants that contribute to the emergence and spread of corruption in various spheres of public life, especially those involving significant state funding during the post-war reconstruction period. Attention is paid to the necessity of overcoming the consequences of war, which requires substantial resources that may become subject to abuse and misuse.

¹ Робота виконана в рамках проєкту «Корупція в умовах воєнного стану та післявоєнної відбудови: оптимальна модель протидії» (номер державної реєстрації 0124U000556).

An analysis of legislative norms aimed at ensuring transparency, publicity, and accountability of processes in the state's recovery after wartime destruction is provided. The focus is on the principles of proper administrative procedure guided by norms of administrative law regulating relations between the state and citizens in the field of public administration. The principle of adversarial proceedings and adherence to principles of equality and justice, enshrined in administrative procedural norms regulating all aspects of administrative justice, is considered.

It is noted that considering the new edition of procedural legislation and standards of legal doctrine, the use of a broad categorical apparatus has been significantly restored, forming the basis for scholarly discourse aimed at ensuring legal analysis free from narrow interpretations and directed towards principles reflecting the spirit of the times. The authors emphasize that this legislative reform organically links legal science with legal reality as a comprehensive existential space where law is directly implemented.

It is argued that ensuring Ukraine's recovery processes from corruption risks in the post-war period requires a comprehensive approach at various levels of state governance and societal life. Only a comprehensive, systemic approach at all levels of society and the state can create an atmosphere of intolerance towards corruption during the country's reconstruction, ensuring transparency, accountability, and responsibility in resource utilization.

Key words: *determinants of corruption, corruption in the sphere of public life, reconstruction of Ukraine, post-war state.*

У країнах, що пережили війну, період післявоєнної відбудови є критичним часом, коли суспільство стикається з численними викликами та перешкодами на шляху до відродження та розвитку. Україна, після значних втрат та руйнувань унаслідок конфлікту, відчуватиме на собі тягар війни досить довгий час, проте буде прагнути ефективно відновити свою економіку, інфраструктуру та соціальні структури. Серед усіх викликів, з якими стикається Україна, однією з найбільш серйозних загроз для відбудови залишається корупція.

Корупція, як системний соціальний та економічний феномен, негативно впливає на всі аспекти суспільного життя, забезпечуючи нерівність, втрати ефективності та відсутність довіри громадян до владних структур. У період післявоєнної відбудови, коли великі суми грошей вкладаються в реконструкцію та розвиток, небезпека корупційних схем стає особливо актуальною. Саме тому аналіз основних детермінант корупції у різних сферах суспільного життя, які прогнозовано будуть найбільш фінансованими у період післявоєнної відбудови, вирішально важливий для попередження цього негативного явища та забезпечення стійкого та справедливого розвитку країни.

Хотіли б зазначити, що на сьогоднішній день найбільш корумповані сфери діяльності в Україні охоплюють широкий спектр секторів, які відіграють важливу роль у функціонуванні суспільства та держави [1]. Так, однією з найбільш уразливих сфер є державні закупівлі, де надмірні витрати, неконкурентні умови та корупційні схеми часто призводять до розкрадання державних коштів [1]. Позабюджетні рахунки також стають місцем для незаконного накопичення фінансових ресурсів владних осіб, тоді як податкові відносини можуть стати сферою для зловживань та ухилення від сплати податків. Крім того, продаж сировинних

товарів за цінами нижче ринкових, приватизація державних підприємств, а також земельні відносини можуть бути використані для неправомірного збагачення. Також, контроль над тіньовою економікою та нелегальним бізнесом може призвести до розповсюдження корупційних схем і подорожчання послуг. При цьому, важливими є також механізми видачі дозволів та ліцензій, контроль над судовою системою, а також нагляд за дотриманням правил і стандартів у сферах освіти, охорони здоров'я та безпеки, які можуть бути використані для отримання неправомірних вигод та впливу.

Наведені сфери, серед яких важко виділити лише деякі, стають місцем розгортання корупційних практик, що значно ускладнюють економічний, соціальний та політичний розвиток країни. Саме тому, для боротьби з корупцією необхідні комплексні заходи, які спрямовані на підвищення прозорості, впровадження ефективних механізмів контролю та відповідальності, а також на підвищення свідомості та активності громадськості [1].

У цілому, корупційні відносини спричиняють значну шкоду, оскільки вони порушують всі законні процедури вирішення будь-яких ситуацій та встановлюють альтернативні схеми поведінки. Це створює ілюзію, або навіть віртуальну реальність, яка існує поза рамками закону. Ця злочинна реальність розвивається паралельно зі справедливою системою права, конкуруючи з нею та привертаючи увагу все більшої кількості зацікавлених громадян [2, с. 45].

При цьому, детермінанти корупційних загроз у сучасній Україні, на думку А. Баланди, визначаються як значні перевищення «ціни виконання закону» (законослухняної поведінки) над «ціною нелегальності» та «ціною ухилення від покарання» (наприклад, надання неправомірної вигоди) [3, с. 297].

Зрозуміти процес детермінації корупційної злочинності та визначити роль різних детермінант допомагає їх класифікація, яка проводиться за різними критеріями: функціональним призначенням; рівнем функціонування, сферою дії, значенням у процесі детермінації та ін. [4, с. 191]. Відповідно до рівня їх функціонування детермінанти корупційної злочинності поділяють на: причини й умови злочинності загалом, тобто як відносно масового соціального явища (основні); причини й умови окремих видів (груп) злочинів, тобто окремих видів злочинності (загальні); причини й умови конкретного злочину, тобто індивідуальної злочинної поведінки (безпосередні) [5, с. 73].

Т. Корнякова ідентифікує основні детермінанти корупції у наступних сферах: політичні, економічні, правові, організаційно-управлінські та соціально-психологічні. Політичні фактори охоплюють повільний розвиток політичної структури та свідомості суспільства, відсутність моральних та професійних якостей серед службовців і невизначеність антикорупційної політики. Економічні аспекти включають несприятливі умови для діяльності суб'єктів господарювання, непрозорість процесів приватизації та податкових процедур, а також розрив між доходами підприємців і державних службовців. Правові причини включають відсутність цілісної системи правових заходів проти корупції та прогалини в законодавстві. Організаційно-управлінські фактори зосереджені на широких повноваженнях посадових осіб та необ'єктивності в призначенні на посади. Соціально-психологічні аспекти відображають зорієнтованість значної частини населення на протиправне розв'язання життєвих проблем, що перетворює корупцію на прийнятний спосіб поведінки [6, с. 82]. Відтак, можна відзначити, що поняття «детермінант» охоплює всі прояви загального зв'язку соціальних явищ і процесів.

Загалом, соціально-політичні наслідки корупції проявляються у різних аспектах, таких як функціональна, політична та моральна деградація центральних і місцевих органів влади. Це впливає з поширення політичної корупції, внаслідок чого спостерігається зниження рівня відкритості та відповідальності в політичній сфері та збільшення соціальної напруженості. Також відбувається загострення соціальної нерівності, оскільки найменш забезпечені верстви населення стикаються з обмеженим доступом до соціальних послуг, таких як безкоштовна освіта, медична допомога та пенсійне забезпечення. Крім того, спостерігається втрата кадрового потенціалу,

зупинка процесу регенерації еліт і зниження значення освіти та професійних заслуг. Також, поширюється правовий нігілізм, який відбувається у зв'язку зі зростанням корупції, що в свою чергу створює сприятливе середовище для подальшого розповсюдження корупційних практик. Така ситуація призводить до поширення подвійних моральних стандартів і двоїстої поведінки [7, с. 122].

Важливо зауважити, що Національне агентство з питань запобігання корупції (далі – НАЗК) оприлюднило результати соціологічного опитування, яке проводиться щорічно з метою оцінки рівня корупції в Україні за 2023 рік. Це одне з найбільш докладних досліджень, що враховує ключові аспекти корупції у різних сферах суспільного життя. Відтак, за результатами опитування, корупція залишається на другому місці серед найбільш серйозних проблем країни, визначених після збройної агресії росії. Це підтверджують як представники бізнесу (73%), так і звичайні громадяни (72%). Також до переліку п'яти найбільш актуальних проблем входить несправедливість у системі правосуддя. Обидві категорії респондентів відзначають цю проблему на четвертому місці, відповідно 56% підприємців та майже 60% громадян [8].

При цьому, для громадян найбільш критичними областями, які потребують боротьби з корупцією, є судова система (51%), митниця (38%) та державна та комунальна медицина (30%). У свою чергу, підприємці вважають пріоритетними боротьбу з корупцією у митниці (58%), проведення публічних закупівель робіт і послуг у сфері будівництва, ремонту та утримання автомобільних доріг (33%) та реформування судової системи (включаючи виконання судових рішень) – 32% [8]. Відтак, наведені дані свідчать про широко розповсюджений в Україні вплив корупції на різні сфери суспільства. Підтвердженням цього є те, що як представники бізнесу, так і звичайні громадяни вважають корупцію однією з найсерйозніших проблем країни. Відзначається також низка конкретних сфер, які, на думку населення та підприємців, потребують найбільшого уваги у боротьбі з корупцією. Це свідчить про необхідність системних заходів для подолання корупції та відновлення довіри громадян до державних інституцій та системи правосуддя.

Зважаючи на вищенаведені дані, А. Марченко зауважує, що серед пріоритетів антикорупційної реформи в Україні після війни, варто розглянути наступні заходи (рис. 1):

Крім того, безсумнівно, важливим є усвідомлення того, що технічний прогрес є голо-

Рис. 1. Пріоритети антикорупційної реформи в Україні за А. Марченко

Створено автором на основі матеріалів [9, с. 82-83]

вним мотором глобалізації, що також матиме важливе значення у післявоєнний період. Загалом, війна стала значним стимулом у розвитку вітчизняного виробництва технологічних товарів як у військовій, так і у гуманітарній сферах. Обставини змусили нашу систему стратегічного зв'язку дуже швидко переходити на новий рівень - супутниковий інтернет. Ми говоримо про впровадження обладнання Starlink від компанії Ілона Маска. Хоча Україна не є першою країною, яка використовує такий тип інтернет-зв'язку, але обставини спонукали нас впроваджувати його набагато швидше та активніше, оскільки Starlink є дорогим та складним технологічним рішенням [10, с. 37].

Також, після війни відновлення дорожньо-транспортної мережі стає ключовим завданням для відновлення економіки та соціальної сфери країни. Усі наслідки воєнних дій можуть суттєво ускладнити процес відновлення дорожньої інфраструктури. Для подолання цих викликів необхідно розробити ефективну стратегію відновлення дорожньої інфраструктури, спрямовану на оптимальне використання ресурсів та мінімізацію витрат. Для цього можна використати такі підходи як:

1) планування, тобто ефективна стратегія відновлення дорожньої інфраструктури повинна ґрунтуватися на детальному аналізі пошкоджень та визначенні пріоритетів у відновленні доріг та мостів;

2) координація, що полягатиме у відновленні дорожньої інфраструктури може бути складним завданням, яке потребує співпраці між державними та приватними організаціями, а також залучення зовнішніх джерел фінансування [11, с. 23].

При цьому, важливо зауважити, що на післявоєнну відбудову країни необхідні значні фінансові ресурси. Так, наприклад, на сьогодні головним джерелом фінансування проєктів відбудови в громадах залишаються кошти з Державного бюджету. Умови війни змушують Державний бюджет спрямовувати кошти на національну безпеку та оборону, і капітальні трансферти для громад відсутні. Проте існують певні можливості для органів місцевого самоврядування отримати фінансування з державного бюджету для відновлення та розбудови інфраструктури на своїх територіях. Давайте розглянемо деякі з них [12, с. 26].

Крім того, одним з основних інструментів державної підтримки проєктів відновлення в грома-

дах є Фонд ліквідації наслідків збройної агресії (далі – Фонд), до якого кошти надходять від конфіскації російських активів (26 млрд грн) та 50% прибутку Національного банку України (36 млрд грн) у 2023 році. Ці кошти використовуються наступним чином (рис. 2).

Також, у червні 2023 року Фонд виділив субвенцію з державного бюджету місцевим бюджетам у розмірі 11,4 мільярдів гривень на виконання проєктів, спрямованих на ліквідацію наслідків збройної агресії (визначених Міжвідомчою комісією у 2023 році) [14].

Варто також додати, що у Державному бюджеті на 2023 рік було виділено субвенцій місцевим бюджетам на відновлення та відбудову наступних напрямків (рис. 3).

Відтак, після завершення війни та починання процесу післявоєнної відбудови, сфери суспільного життя, які можуть стати найбільш фінансовані, досить часто стають основними місцями, де може активізуватися корупція. Тому, пропонуємо розглянути детальніше основні можливі детермінанти корупції, що можуть проявлятися у таких сферах як:

1. Будівництво та інфраструктура, оскільки під час післявоєнної відбудови значні кошти виділяються на відновлення інфраструктури, будівництво житла, доріг, мостів тощо. Ця значна сума

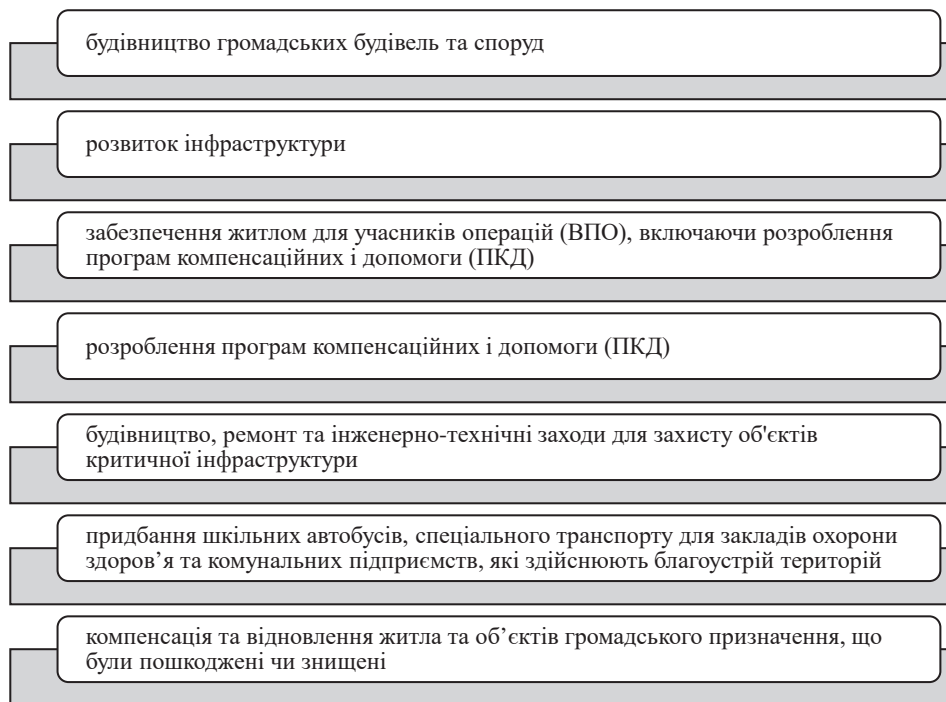
грошей може привертати увагу корупційних елементів, які можуть використовувати свої зв'язки для отримання неправомірних вигод у формі відмивання коштів, завищення цін на будівництво або отримання підроблених контрактів.

2. Публічні закупівлі, оскільки урядові закупівлі відіграють важливу роль у відновленні країни після війни. Проте, вони також є однією з найбільш уразливих сфер до корупції. Недостатня прозорість, недодержання законодавства щодо закупівель, взаємовигідні контракти – це лише деякі з причин, що сприяють корупційним схемам у цій сфері.

3. Сфера місцевого самоврядування, оскільки реалізація проєктів в місцевих громадах під час відновлення після війни також може стати об'єктом корупції. Недостатня контроль та невідомість процесів управління можуть сприяти зловживанням та розкраданню бюджетних коштів.

4. Судова система, де забезпечення справедливості та правової безпеки є ключовим аспектом у післявоєнному відновленні. Однак, корупція у судовій системі може привести до підкупу суддів, впливу на судові рішення та загрози для прав людини.

5. Медична сфера, оскільки відновлення здоров'я та соціальна реабілітація постраждалих – це великий пріоритет після війни. Проте, корупція у цій сфері може виявитися надзвичайно

Рис. 2. Використання коштів, що надходять від конфіскації російських активів

Створено автором на основі матеріалів [13]

Рис. 3. Напрямки розподілу субвенцій місцевим бюджетам на відновлення та відбудову за 2023 рік

Створено автором на основі матеріалів [15]

шкідливою, зокрема, шляхом підроблення лікарських рецептів, завищення цін на медичні послуги та медичне обладнання або отримання хабарів за надання послуг.

При цьому, вважаємо, що наведені детермінанти корупції становлять лише частину широкого спектру проблем, з якими може стикатися Україна після завершення війни. Важливою в управлінні цими ризиками буде ефективна система моніторингу, прозорість та розвиток етичних стандартів у суспільстві.

Тобто, розглянуті детермінанти корупції у сферах суспільного життя, які можуть стати найбільш фінансованими під час періоду післявоєнної відбудови в Україні, свідчать про складність та мінливість ситуації, яка виникає внаслідок конфлікту та наслідків війни. Перший детермінант, пов'язаний з будівництвом та інфраструктурою, вказує на те, що великі інвестиції у ці сфери створюють сприятливу ситуацію для корупційних схем, особливо через недостатню прозорість та контроль. Другий детермінант, що стосується публічних закупівель, свідчить про необхідність удосконалення законодавства та механізмів контролю за процесами закупівель.

Водночас виявлення корупції у судовій системі та медичній сфері підкреслює важливість реформування цих секторів для забезпечення правової

безпеки та доступу до якісних медичних послуг. Усі ці аспекти свідчать про необхідність комплексного підходу до боротьби з корупцією, що включає у себе не лише правові, але й соціально-економічні та культурні аспекти. Однак, розглянуті детермінанти також демонструють можливості для позитивних змін та реформ, які можуть сприяти створенню більш прозорого, справедливого та стійкого суспільства в Україні.

При цьому, щоб уникнути корупції у післявоєнний період відбудови України або мінімізувати її наслідки, необхідно вжити комплексу заходів на різних рівнях суспільства та держави. Деякі можливі засоби можуть включати:

- підвищення прозорості – забезпечення відкритості та доступності інформації про бюджетні видатки, закупівлі та розподіл ресурсів допоможе уникнути корупційних схем та забезпечити публічний контроль.

- законодавчі та інституційні реформи – вдосконалення законодавства щодо закупівель, контрактів та державних закупівель, а також створення ефективних механізмів нагляду та контролю.

- залучення громадськості – активна участь громадських організацій, журналістів та активістів у моніторингу та контролі за витратами бюджетних коштів може значно зменшити ризик корупції.

– створення етичних стандартів та механізмів відповідальності – впровадження кодексів поведінки для державних службовців, а також механізмів негайної реакції на порушення етичних норм допоможе укріпити принципи прозорості та відповідальності.

– міжнародне співробітництво – співпраця з міжнародними партнерами та організаціями, що може забезпечити додаткові ресурси, експертну підтримку та механізми моніторингу для запобігання корупції.

– створення ефективних механізмів скарг та виявлення порушень – урядові та недержавні органи можуть створити системи для прийому анонімних скарг та повідомлень про корупційні дії, а також механізми для їх розслідування та покарання.

Відтак, наведені заходи, які поєднують у собі законодавчі, інституційні, соціальні та міжнародні підходи, можуть сприяти створенню більш прозорого та ефективного управління, а також забезпечити стійкий розвиток в період післявоєнної відбудови.

Таким чином, дослідження основних детермінантів корупції у сферах суспільного життя, які прогнозовано будуть найбільш фінансова-

ними у період післявоєнної відбудови України, свідчить про необхідність системних заходів для запобігання корупції та забезпечення сталого розвитку країни. Виявлені детермінанти вказують на потенційні ризики, які можуть виникнути під час відновлення після війни, такі як недостатня прозорість у витрачанні бюджетних коштів, відсутність ефективних механізмів контролю та відповідальності, а також недостатність етичних стандартів у владних структурах. При цьому, важливою умовою для запобігання корупції є вдосконалення законодавства та механізмів контролю в сферах, які найбільше піддаються ризику, таких як будівництво, публічні закупівлі, судова система та медична сфера. Крім того, активна участь громадськості, створення етичних стандартів та залучення міжнародної підтримки можуть сприяти покращенню ситуації. Відтак, ефективна боротьба з корупцією під час післявоєнної відбудови в Україні потребує комплексного підходу, що включає у себе не лише правові, але й інституційні, соціальні та міжнародні заходи. Тільки за таких умов можна створити сприятливі умови для сталого розвитку країни та забезпечити довгострокове благополуччя для її громадян.

REFERENCES:

1. Koruptsiina zlochynnist v suspilstvi ta yii naslidky [Corruption crime in society and its consequences]. pd.dsp.gov.ua. Retrieved from <https://pd.dsp.gov.ua/koruptsiina-zlochynnist-v-suspilstv/> [in Ukrainian].
2. Lehka, O. V. (2020) Osnovni determinanty, yaki zumovliuiut koruptsiini pravoporushennia v Ukraini [The main determinants of corruption offenses in Ukraine]. *Pravo i suspilstvo – Law and society* (Vols. 3.), (pp. 44-49) [in Ukrainian].
3. Balanda, A. L. (2008) Sotsialni determinanty natsionalnoi bezpeky Ukrainy [Social determinants of national security of Ukraine]. Kyiv : NBUV [in Ukrainian].
4. Zakaliuk, A. P. (2007) Kurs suchasnoi ukrainskoi kryminolohii [Course of modern Ukrainian criminology]. Kyiv : In Yure [in Ukrainian].
5. Holiny, V. V., Holovkina, B. M.(Eds.) (2014) Kryminolohiia [Criminology]. Kharkiv : Pravo [in Ukrainian].
6. Kornikova, T. V. (2009) Determinatsiia zlochyniv proty dokillia: prychny ta umovy yikh vchynennia [Determination of crimes against the environment: causes and conditions of their commission]. *Pravo Ukrainy – Law of Ukraine* (Vols. 7), (pp. 79–87) [in Ukrainian].
7. Lazarenko, S. Zh., & Babenko, K. A. (2015) Polityko-pravovi ta sotsialni peredumovy koruptsii v orhanakh derzhavnoi vlady [Political, legal and social prerequisites of corruption in state authorities]. *Investytsii: praktyka ta dosvid – Investments: practice and experience* (Vols. 1), (pp. 120–122) [in Ukrainian].
8. Pokaznyky spryiniattia i dosvidu koruptsii descho pokrashchylisia u porivnianni z dovoienym rivnem: NAZK prezentovalo doslidzhennia za 2023 rik (2024) [Indicators of perception and experience of corruption have slightly improved compared to the pre-war level: NAZK presented a study for 2023]. nazk.gov.ua. Retrieved from <https://nazk.gov.ua/uk/novyny/pokaznyky-spryynyattya-i-dosvidu-koruptsii-descho-pokrashchylisia-u-porivnyanni-z-dovoienym-rivnem-nazk-prezentovalo-doslidzhennya-za-2023-rik/> [in Ukrainian].
9. Marchenko, A. V. (2022) Prioritety antykoruptsiinoi reformy ukrainy v umovakh viiny ta v postvoiennyi period [Priorities of Ukraine's anti-corruption reform in the wartime and postwar period]. Publichne upravlinnia ta administruvannia v umovakh viiny i v postvoiennyi period v Ukraini : materialy Vseukr. nauk.-prakt. konf. u trokh tomakh, m. Kyiv, DZVO «Universytet menedzhmentu osvity» NAPN Ukrainy. – *Public management and administration in the conditions of war and in the post-war period in Ukraine: materials of Vseukr. science and practice conf. in three volumes*, Kyiv, DZVO «University of Education Management» National Academy of Sciences of Ukraine. K. : DZVO «UMO» NAPN Ukrainy (Vols. 1), (pp. 81-84). [in Ukrainian].
10. Vialyi, V. I., & Reznikova, N. V. (2022) Perspektyvy pisliavoiennoho rozvytku ukrainskoi ekonomiky v umovakh podalshoi hlobalizatsii svitu [Prospects of the post-war development of the Ukrainian economy in the conditions of further

globalization of the world]. *Suchasna finansova polityka Ukrainy: problemy ta perspektyvy*: materialy Kh Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii. Kyivskiy universytet imeni Borysa Hrinchenka – *Modern financial policy of Ukraine: problems and prospects*: materials of the 10th All-Ukrainian Scientific and Practical Conference. Kyiv, (pp. 36-39) [in Ukrainian].

11. Kolesnyk, Yu., & Polishchuk, R., & Bilokur, M. (2023) Problemy vidbudovy dorozhno-transportnoi systemy v Ukraini [Problems of rebuilding the road and transport system in Ukraine]. *Vidbudova transportnoi infrastruktury Ukrainy* : vseukrainska naukova konferentsiia zdobuvachiv osvity i molodykh uchenykh – *Reconstruction of transport infrastructure of Ukraine*: all-Ukrainian scientific conference of education seekers and young scientists. K.: NTU, (p. 23) [in Ukrainian].

12. Zbenko, V. V. (2023) Dzherela finansuvannia proektiv vidbudovy ta vidnovlennia na mistsevomu rivni [Sources of financing reconstruction and restoration projects at the local level]. *Perspektyvy rehionalnoho ta mistsevoho rozvytku*: materialy 2-yi konferentsii molodykh uchenykh – *Perspectives of regional and local development*: materials of the 2nd conference of young scientists. Lviv: NU «Lvivska politekhnik», (pp. 25-28) [in Ukrainian].

13. Pro zatverdzhennia Poriadku vykorystannia koshtiv fondu likvidatsii naslidkiv zbroinoi ahresii [On the approval of the Procedure for the use of funds of the fund for liquidation of the consequences of armed aggression]: Postanova KМУ vid 10 liutoho 2023 r. № 118. zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/118-2023-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].

14. Pro vydilennia koshtiv z fondu likvidatsii naslidkiv zbroinoi ahresii [On the allocation of funds from the fund for liquidation of the consequences of armed aggression]: Rozporiadzhennia KМУ vid 16 chervnia 2023 r. № 534-r. zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/534-2023-%D1%80#n15> [in Ukrainian].

15. Pro Derzhavnyi biudzheth Ukrainy na 2023 rik [About the State Budget of Ukraine for 2023]: Zakon Ukrainy; Biudzheth, Rozdil, Perelik vid 03.11.2022 roku № 2710-IX. zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/271020#Text> [in Ukrainian].